Društvo za unapređenje ishrane u proteklom 60-godišnjem periodu i nove mogućnosti

Petrica Ružić
Društvo za ishranu Srbije

Rad primljen: 20.03.2017.

Autor za korespondenciju:
Petrica Ružić
Kej Oslobođenja 17, 11080 Zemun
tel: 063/330 689; 011/420 2998,
e-mail: petrica.ruzic@ikom.rs

Kratak sadržaj

Cilj rada je da prezentuje javnosti delatnost ovog visoko stručnog udruženja, saopšti važnije rezultate i uslove u radu, skrene pažnju javnosti na uočene nedostatke u oblasti kojom se bavilo u višedecenijskom radu kao i da utiče na neposredne zadatke u svom daljem razvoju. Ostvarivanje zacrtanih ciljeva i postavljenih zadataka bilo je moguće jer su Društvu pristupili stručnjaci različitih profila (agronomi, tehnolozi, hemičari, veterinari, ekonomisti, farmaceuti, lekari i dr.) koji su zajedničkim timskim radom učestvovali u izradi mnogih projekata, patenata, pripremi zakonskih propisa o kvalitetu namirnica i njihovoj primeni kao i u drugim aktivnostima iz delatnosti Društva. Pored pomenutih aktivnosti Društvo se bavilo i organizacijom kongresa, simpozijuma, seminara, savetovanja i drugih stručnih skupova, a nastavljeno je i izdavanje časopisa "Hrana i ishrana," (1960), organizovani susreti nutricionista. Kongresi koji su se svojevremeno održavali svake četvrte godine sada se održavaju svake šeste godine (1990, 1996, 2002.). Održavanje jedanaestog kongresa je realizovano u 2008. godini (15-18. Oktobar), dvanaestog (31. Oktobar-03. Novembar 2012.) i poslednji trinaesti (26-28. Oktobar 2016.). Izuzetnim angažovanjem i naporom Društvo je uspešno da zadrži kontinuitet u članstvu FENS-a i IUNS-a. Društvo je za svoj višedecenijski rad dobilo mnoga priznanja, a stručni skupovi su održavani pod pokroviteljstvom najviših državnih institucija čiji su predsednici/ili predstavnici svojim prisustvom potvrdili značaj koje Društvo ima u našoj zemlji. Osnovni pravci razvoja proizvodnje hrane, uvođenje novih tehnologija i unapređenje zdravlja stanovništva uz poštovanje i sprovođenje novih programa i projekata SZO može poslužiti budućim generacijama u njihovom radu.

Ključne reči: društvo, organizacija, aktivnost, nove mogućnosti.

Ideja o osnivanju Društva nastala je spontano, ali ne i slučajno. Ostvarivanje ciljeva i postavljenih zadataka bilo je moguće jer su Društvu pristupili stručnjaci različitih profila (agronomi, tehnolozi, hemičari, veterinari, ekonomisti, farmaceuti, lekari i dr.) koji su zajedničkim timskim radom učestvovali u izradi mnogih projekata, patenata, pripremi zakonskih propisa o kvalitetu namirnica i njihovoj primeni kao i u drugim aktivnostima iz delatnosti Društva.

Pored mnogih aktivnosti Društvo se bavilo i organizacijom kongresa, simpozijuma, seminara, savetovanja i drugih stručnih skupova.

Period devedesetih godina obeležen je mnogim promenama na nivou Jugoslavije koje su se neminovno odrazile i na rad Društva. Bez obzira na teškoće Društvo nije odustalo od proklamovanih ciljeva da i u ovom teškom razdoblju pomogne stanovništvu da prebrodi krizu i sačuva svoje zdravlje.

Pored pomenutih aktivnosti nastavljeno je izdavanje časopisa "Hrana i ishrana," (od 1960), organizovani susreti nutricionista (sada već 2017. godine 23-ći), a kongresi koji su se svojevremeno održavali svake četvrte godine nakon toga su zbog pomenutih teškoća (blokade, sankcije) održavani svake šeste godine (1990, 1996, 2002, 2008.). Održavanje jedanaestog kongresa o ishrani je planirano za 2008. godinu što je uspešno i održano u periodu od 15-18. oktobra, zatim

dvanaesti kongres od 31. oktobra-03. novembra 2012. i trinaesti od 26-29. oktobra 2016. godine. Izuzetnim angažovanjem i naporom Društvo je uspešno da zadrži kontinuitet u članstvu FENS-a i IUNS-a.

Društvo je za svoj višedecenijski rad dobilo mnoga priznanja, a stručni skupovi su održavani pod pokroviteljstvom najviših državnih institucija čiji su predsednici/ili predstavnici svojim prisustvom potvrdili značaj koje Društvo ima u našoj zemlji [1].

Osnovni pravci razvoja proizvodnje hrane, uvođenje novih tehnologija i unapređenje zdravlja stanovništva uz poštovanje i sprovođenje novih programa i projekata SZO može poslužiti budućim generacijama u njihovom radu.

CILJEVI I ORGANIZACIJA DRUŠTVA

Na osnivačkoj Skupštini "Društva za unapređenje narodne ishrane," 8. aprila 1956. godine koja je održana u Beogradu usvojeni su osnovni zadaci i postavljeni ciljevi rada, definisana je delatnost Društva koja je obuhvatila ceo lanac ishrane od proizvodnje, prerade, prometa hrane do njene upotrebe u ishrani. Naime, zadatak Društva je bio da prati, propagira i unapređuje: proizvodnju, preradu i promet hrane, zdravstvenu ispravnost i kvalitet namirnica, higijenu proizvodnih prehrambenih objekata i transporta hrane, fiziologiju i

patologiju ishrane ljudi, da koriguje nepravilnu ishranu i da obučava stručne kadrove, da pomaže osnivanju naučnih ustanova i donošenju zakona iz pomenutih oblasti, da izdaje naučno-stručne publikacije i da sarađuje sa nadležnim savezima i republičkim organima, naučnim i stručnim ustanovama i udruženjima u zemlji i inostranstvu [2].

Da bi Društvo moglo da ostvari proklamovane ciljeve, bilo je potrebno da se omasovi i da obezbedi sredstva za ovaj rad. Najbolji način bilo je organizovanje raznih stručnih manifestacija sa aktuelnom problematikom. Stručne manifestacije održane daleke 1957. i 1960. godine značajne su i danas zbog svoje aktuelnosti (radioaktivnost, kontaminacija vode i hrane, kvalitet hleba, industrijska proizvodnja dečje hrane, uticaj životinjskih i biljnih masti na zdravlje ljudi i dr.).

Pored mnogih aktivnosti u vezi sa organizacijom kongresa, simpozijuma, seminara, savetovanja i drugih stručnih skupova, članove Društva karakterisala je i velika humanost koja se ogledala u dubokoj solidarnosti sa unesrećenima u masovnim elementarnim katastrofama. Primera radi, tokom katastrofalnog zemljotresa u Skoplju Društvo je formiralo ekipu stručnjaka za ishranu čiji je zadatak bio da ukaže pomoć u organizaciji društvene ishrane, normiranju i planiranju ishrane raznih kategorija stanovništva. Aktivna pomoć se ogledala i u organizaciji zajedničkog Savetovanja o ishrani stanovništva u slučajevima masovnih nesreća koje je održano 1965. godine u Skoplju.

Nakon osnivanja „Društva za unapređenje narodne ishrane“ u Beogradu 8. aprila 1956. godine data je inicijativa za osnivanje republičkih i pokrajinskih društava na teritoriji cele Jugoslavije, što je i realizovano već 24. aprila 1956. godine kada je konstituisan Upravni odbor i formirano „Društvo za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije“ sa sedištem u Beogradu. Prvo republičko Društvo u Makedoniji osnovano je 10. aprila 1960. godine u Skoplju kao Mesna organizacija Društva za unapređenje ishrane naroda koje je 1966. godine promenilo naziv u „Društvo za unapređivanje na ishranata na naselenieto na SR Makedonija“.

Na osnivačkoj skupštini 11. novembra 1961. godine u Ljubljani osnovano je „Društvo živilskih in prehranskih strokovnih delavcev Slovenije“. Društvu je data mogućnost osnivanja regionalnih sekcija ili sreskih društava u važnijim centrima prehrambene industrije.

Osnivanju „Društva za unapređenje ishrane naroda SR Srbije“ prethodilo je formiranje Republičkog odbora 26. februara 1962. godine u Beogradu a 1962. godine u Novom Sadu je formiran Pokrajinski odbor za Vojvodinu. „Društvo za unapređenje ishrane naroda SR Srbije“ osnovano je 23. juna 1963. godine. U Zagrebu je 8. maja 1964. godine formirano „Društvo za unapređenje prehrane naroda SR Hrvatske“. U SR Bosni i Hercegovini bio je u 1965. godini formiran „Odbor za unapređenje ishrane naroda SR Bosne i Hercegovine“, a 1978. godine formirano je „Društvo za unapređenje ishrane naroda SR Bosne i Hercegovine“ [3].

Najmlađe društvo pridruženo Savezu osnovano je 1985. godine u Crnoj Gori u kojoj je do tada postojao samo Odbor. Zajedničkom akcijom svih novostvorenih društava organizovani su kongresi i stručni skupovi na nivou cele Jugoslavije uz svesrdnu saradnju i angažovanje stručnjaka iz svih republika do 1991.

godine. Na skupštini Društva, nekadašnjeg Saveza, koja je održana 27. maja 1993. godine u Beogradu, formirano je novo „Jugoslovensko društvo za ishranu“ (JDI). Nakon otcepljenja Crne Gore predstojila je promena naziva JDI, što je i realizovano na Skupštini JDI 18. 10. 2008. tokom održavanja 11. kongresa o ishrani kada je usvojen novi naziv „Društvo za ishranu Srbije“.

STRUČNA I NAUČNA AKTIVNOST DRUŠTVA

Stručna i naučna aktivnost Društva na ispitivanju stanja i unapređenju ishrane stanovništva

U oblasti ishrane Društvo je bilo veoma aktivno učestvujući na savetovanjima, simpozijumima, susretima nutricionista i kongresima o ishrani. Rezultati istraživanja publikovani su u časopisu Društva „Hrana i ishrana“ [3]. Postojalo je veoma mnogo problema u ishrani naših naroda pre, u toku i neposredno posle drugog svetskog rata, a u siromašnim i nerazvijenim krajevima pojavile su se bolesti koje su direktno ili posredno bile u vezi sa nepravilnom ishranom.

Poljoprivredna proizvodnja u tom periodu bila je niska i ekstenzivna, kapaciteti prehrambene industrije bili su mali, a tehnološki postupci zastareli, postojali su veliki ekonomski gubici zbog kvarenja namirnica, koje zbog nedostatka opreme i prostora nisu mogle biti adekvatno skladištene.

Kupovna moć stanovništva bila je mala, a nedovoljna obaveštenost građana o značaju pravilne ishrane štetno se odražavala na njihovo zdravstveno stanje i radnu sposobnost, naročito vulnerabilnih grupa, dece, starih i radnika.

Za vreme drugog svetskog rata, kao i u prvoj deceniji posle rata, glavne karakteristike ishrane bile su: nedovoljnost u energetske supstancijama tj. mastima i konzumnom šećeru, belančevinama animalnog porekla, kalcijumu, gvožđu i većini vitamina.

Ovakva ishrana podsticala je pojavu mnogih bolesti nedovoljne ishrane, kao i bolesti bakterijske i virusne etiologije (tuberkuloza, bronhopneumonije, pneumonije, osipne groznice i druge viremije), koje se lako nadovezuju na stanje nedovoljne uhranjenosti.

Glavna karakteristika promena u ishrani našeg naroda za period od 25 godina (od 1952. do 1977) jeste povećanje kalorijske vrednosti prosečnog dnevnog obroka usled povećanja potrošnje masti i šećera i poboljšanja biološke vrednosti usled povećane potrošnje namirnica bogatih esencijalnim aminokiselinama, mineralnim solima i vitaminima kao što su meso, riba, mleko, povrće i voće. Zbog povećanja kalorijskog unosa i promene strukture ishrane, odnosno sve veće potrošnje masti i šećera, dolazi i do promena zdravstvenog stanja stanovništva. Promene su bile praćene povećanjem stopa mortaliteta od bolesti koje prate hiperalimentaciju.

Gojaznost, kao jedan od sve rasprostranjenijih nutritivnih problema u ovom periodu, bio je najizraženiji među odraslim osobama između 45. i 65. godine života. Međutim, gojaznost sve češće počinje da se javlja i u dece. Epidemiološka studija sprovedena u našoj zemlji početkom sedamdesetih godina na preko 12 hiljada

dece od 3 do 16 godina pokazala je da je patološki gojazno bilo 4,4% dece, da je gojaznost postala u gradovima četiri puta, a u selima dva puta veći nutritivni problem nego pothranjenost. Istraživanja sprovedena šezdesetih godina na odraslom stanovništvu pokazala su da je anemija nutritivnog tipa postojala kod 4,9% stanovnika Vojvodine, 12,6% stanovnika Šumadije, a da je na Kosovu i Metohiji anemično bilo 14,6% odraslih osoba. Anemija je bila rasprostranjenija u seoskim i siromašnim sredinama i kod dece i kod odraslih.

U narednom desetogodišnjem periodu nastavlja se povećanje prosečne energetske vrednosti dnevnog obroka Jugoslovena. Princip što više mesa, masti i šećera, to manje hleba u dnevnom obroku, bila je karakteristika trenda u ishrani u datom periodu, koja je nagoveštavala promene u strukturi morbiditeta u smislu povećanja broja obolelih od degenerativnih bolesti kardiovaskularnog sistema i drugih bolesti relevantnih za gojaznost, kao što su dijabetes i bolesti žučnih puteva.

Do devedesetih godina nastavlja se tendencija rasta energetske vrednosti obroka. Međutim, nakon toga dolazi do vrlo velikih oscilacija u ishrani našeg stanovništva, sa kontinuiranim opadajućim trendom sve do dve hiljadite godine i sa značajnim padom dnevnog energetskeg unosa. Nakon godina velike ekonomske krize u našoj zemlji se postepeno poboljšava ishrana kvantitativno, ali ne i kvalitativno. Razlike u kupovnoj moći našeg stanovništva, nedostupnost svih namirnica na tržištima u našoj zemlji, razlike u nutritivnim potrebama pojedinih kategorija stanovnika, kao i različita znanja i navike u odnosu na pravilnu ishranu, doprinele su da kod nas postoje problemi vezani i za nedovoljnu i za preobilnu ishranu.

U periodu posle dve hiljadite godine dolazi do poboljšanja ishrane našeg stanovništva i u kvantitativnom i u kvalitativnom smislu [4].

Tehnološki aspekti proizvodnje i prerade hrane

U toku pedeset godina rada Društva na unapređenju ishrane proizvodnja hrane zauzimala je posebno važno mesto, pri čemu su obuhvaćene dve osnovne oblasti: poljoprivredna proizvodnja i prehrambena industrija zajedno sa ambaližaranjem, transportom i prometom životnih namirnica.

Poljoprivredna proizvodnja je trebalo da zadovolji potrebe domaće populacije, tržišta ali i omogući sirovinu za prehrambenu industriju. U industrije hrane značaj je dat pre svega opštim problemima razvoja i unapređenje pojedinih grana i mogućnostima njihovog celishodnog rešavanja sa aspekta interesa ishrane naroda, privrede i društvenog razvoja uopšte; problemima sirovina, tehničke opreme i savremenih tehnoloških postupaka koji su uslov za proizvodnju bezbedne i kvalitetne hrane kakva odgovara potrebama naših ljudi, ali i njihovim aktuelnim prosečnim prihodima. U vezi s tim stručnjaci su davali preporuke za preduzimanje konkretnih akcija, pri čemu se insistiralo na preduzimanju odgovarajućih mera.

Jedna od prvih mera koja je predlagana bila je da se pri planiranju i programiranju proizvodnje hrane vodi računa o fiziološkim potrebama stanovništva i da se obavlja multidisciplinarno [5].

Ekonomski aspekti ishrane stanovništva

Ishrana se može posmatrati sa više stanovišta, ali je sigurno da su dva osnovna: fiziološki i ekonomski. Fiziološki odgovara na pitanje kakva po količini, sastavu i kvalitetu treba da bude ishrana, a ekonomski da li se optimalna ishrana može postići raspoloživim prihodima (dohotkom) potrošača pri datom nivou cena. Problemi ishrane ispoljavaju se sve intenzivnije sa ekonomskim raslojavanjem stanovništva u nas i posebno su naznačeni od devedesetih godina prošlog veka i nastavljeni i u proteklom vremenskom periodu ovog veka. Osnovna ishrana našeg stanovništva je ishrana u domaćinstvu i treba imati u vidu institucionalnu ishranu (dečije ustanove, školski i studentski domovi, bolnice, vojsku), ugostiteljstvo, ishranu u turističkim objektima i ishranu u radnim organizacijama. Sveobuhvatno sagledavanje ishrane uključuje sve vidove potrošnje, što se u našem Društvu nutricionista od osnivanja do danas u zavisnosti od raspoloživih podataka i činilo.

Pored vidova potrošnje treba imati u žiži posmatranja ishrane sa ekonomskog stanovišta da su u nas prisutni različiti načini ishrane, čija obeležja su ukratko objašnjena. Potrošači hrane su po svojim potrebama izveljama heterogeni. Razlike proizilaze iz sociološkoekonomskih karakteristika stanovništva i usvajanja koncepta „Kvaliteta života”. Stoga se pored konvencionalnog načina ishrane koji je osnovni, nalaze vegetarijanska, makrobiotička i ishrana „bioproizvodima” odnosno zdravstveno-bezbednim proizvodima [6].

Kvalitet, sastav i biološka vrednost namirnica

Polazeći od činjenice da namirnice imaju gradivnu, energetsku i zaštitnu ulogu kao i socijalnu funkciju, naučna i stručna aktivnost Društva za ishranu, odnosno njenih članova, posvećena je značajnim delom istraživanjima kvaliteta i biološke vrednosti pojedinih grupa namirnica biljnog i životinjskog porekla. Imajući u vidu da se samo kvalitetnim prehrambenim proizvodima mogu uspešno ostvariti principi racionalne ishrane svih populacionih grupa, pažnja istraživača bila je usmerena ka ispitivanju sastava i proceni biološke vrednosti namirnica, kao i uticaja mnogih činilaca kao što su genetski faktori, primena agrotehničkih mera, tehnološki procesi prerade kao i način kulinarske obrade na sadržaj i promene hranljivih sastojaka. Pored toga ispitivani su novi izvori sirovina za dobijanje proizvoda visoke biološke vrednosti, imajući u vidu da su mnoga područja nezagađena čime se i otvaraju mogućnosti za proizvodnju kvalitetne i zdravstveno bezbedne hrane [7].

Zdravstvena ispravnost namirnica

Zbog veoma raširene upotrebe brojnih hemikalija u procesima proizvodnje i prerade namirnica, kao i sve veće zagađenosti životne sredine, dolazi do ulaska velikog broja nenutritivnih komponenata u lanac ishrane čoveka. Smatra se da postoji oko 60 000 kontaminanata hrane i vode sa još uvek malo poznatim posledicama po ljudsko zdravlje. Tu, pre svega, spadaju mikroorganizmi i njihovi toksini, paraziti i rezidue hemijskih kontaminanata. Dokazivanje prisustva ovih supstancija i njihovo određivanje čine osnovu

ispitivanja zdravstvene ispravnosti namirnica. Iako se ove supstancije u namirnicama najčešće nalaze u malim, tzv. rezidualnim količinama, posledice njihovog delovanja nikako nisu zanemarljive. U najteže posledice unošenja stranih supstancija spadaju teratogeni, mutageni, kancerogeni efekti, alergije, oštećenja brojnih vitalnih sistema, organa i tkiva. Posebnu oblast čine prehrambeni aditivi, koji ukoliko se ne koriste na način predviđen zakonskim propisima, takođe predstavljaju jednu vrstu kontaminanata [8].

IZDAVAČKA DELATNOST

Društvo za unapređenje ishrane naroda (nutricionista) Jugoslavije počelo je sa izdavanjem mesečnog časopisa „Hrana i ishrana” od januara 1960. godine.

Časopis „Hrana i ishrana” donosi originalne i stručne radove, referentne članke, teme za diskusiju, vesti i informacije, prikaze, stručne reportaže i sl. iz oblasti proizvodnje hrane i pravilne ishrane. Tematika časopisa je veoma široka i obuhvata radove počev od higijene ishrane i bolesti u vezi sa neadekvatnom ishranom, toksikologije, problema društvene ishrane, ispitivanja kvaliteta i biološke vrednosti hrane, higijenske ispravnosti namirnica, pa do ekonomskih i tehničkih razmatranja problema proizvodnje hrane i pravilne ishrane. Časopis je tokom ovih 56. godina menjao izdavačku politiku, strukturu, sadržaj i format (A4, B5, pa ponovo A4) ali se održao do današnjih dana. Časopis se dostavlja (dosadašnja praksa) mnogim bibliotekama evropskih i vanevropskih zemalja i referiše se u apstraktima svetskih razmera kao što su Chemical, Analytical, Pesticide Abstracts i sl., pa saradnja u njemu znači izlaženje iz jugoslovenskih (srpskih) okvira i pružanje mogućnosti za saopštavanje rezultata na neuporedivo širem planu. Iz ovih razloga časopis se pri objavljivanju radova i prikazivanju rezultata pridržavao određenih pravila koji se primenjuju za naučne publikacije [9].

U „Monografiji 50 godina Društva za unapređenje ishrane naroda Srbije i Jugoslavije 1956-2006.” su sređeni bibliografski podaci o objavljenim radovima u svim brojevima časopisa „Hrana i ishrana” od 1960. do 2006. godine.

FINANSIRANJE DRUŠTVA

Materijalna sredstva za rad Savez je ostvarivao naučno-stručnim i drugim aktivnostima, pojedinim programskim akcijama, izdavačkom delatnošću, priložima društveno-političkih zajednica, društvenih i radnih organizacija i njihovih asocijacija, članarinom i iz drugih izvora u skladu sa zakonom i Statutom Saveza. Osnovni finansijski Jugoslovenskog društva za ishranu u periodu posle 1993. godine su bili Savezno ministarstvo za razvoj, nauku i životnu sredinu, koje je finansiralo održavanje skupova i izdavanje časopisa „Hrana i ishrana”, ali je veći deo sredstava Društvo ostvarilo sopstvenim delatnostima, tj. Organizovanjem stručnih skupova kao i pratećih prezentacija sponzora, ali i članarinom, koja je u ovom periodu, zbog izuzetno teške situacije, bila simbolična. Međutim, posle ukidanja saveznih institucija finansiranje naučnih skupova i izdavanje časopisa „Hrana i ishrana”, jednim delom se

realizuje zahvaljujući podršci Ministarstva za nauku i životnu sredinu Republike Srbije odnosno Ministarstva za prosvetu, nauku i tehnološki razvoj RS uz čiju se finansijsku podršku održao 11, 12 i 13. kongres o ishrani.

KONGRESI I STRUČNI SKUPOVI

Društvo je proteklih 60. godina doživelo mnoge transformacije (naziv, članstvo, delatnosti), ali osnovni ciljevi su ostali isti, kao i vernost članstva u pogledu sprovođenja proklamovanih zadataka i dogovorenih akcija do današnjih dana, jer su se uvek tretirali aktuelni problemi u oblasti ishrane koji su snažno uticali na okupljanje stručnjaka svih profila. Svakako da su najznačajniji i najmasovniji kongresi u čijem su organizovanju učestvovali članovi iz svih društava a ne retko u radu su učestvovali i poznati svetski stručnjaci, tako da su kongresi posebno poslednjih godina imali međunarodni karakter.

Kongresi

Uz velike napore i zalaganje članova Saveza društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije u Beogradu je 7. decembra 1966. godine počeo da radi **I** jugoslovenski kongres o ishrani pod visokim pokroviteljstvom predsednika SFRJ Josipa Broza Tita. Osnovna tema kongresa bila je „Ishrana kao biološka osnova produktivnosti i ljudskog blagostanja”. Ovakva tematika omogućila je da **I** kongres, u stvari, bude smotra dostignuća i pregled problema u vezi sa stanjem i unapređenjem ishrane stanovništva a istovremeno pregled desetogodišnjeg rada Saveza. Kongresu je prisustvovalo oko 800 učesnika, a u 214 referata izloženi su rezultati stručnog i naučnog rada. Podstaknuti rezultatima prvog kongresa, u

Zagrebu je od 3. do 5. juna 1969. godine održan **II** jugoslovenski kongres o ishrani pod pokroviteljstvom Saveta za naučni rad SR Hrvatske. Osnovna tema ovog kongresa bila je „Prehrana naroda Jugoslavije i perspektiva”. Ovaj kongres je, takođe, bio veoma dobro posećen, a podnet je 431 referat.

Dosledno dogovoru da se svaki naredni kongres održava u drugoj republici, u Ljubljani je od 6. do 8. juna 1973. godine održan **III** jugoslovenski kongres o prehrani sa osnovnom temom „Upotreba naučnih dostignuća u prehrani naroda Jugoslavije”. Kongres je organizovao Savez društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije i Društvo živilskih in prehranskih strokovnih delavcev LR Slovenije. Pokrovitelji kongresa bili su Izvršno veće SR Slovenije i Republički savet za naučni rad. Kongresu je prisustvovalo 540 učesnika, podneto je 7 glavnih referata i 218 koreferata.

Od 22. do 24. aprila 1975. godine održan je **IV** jugoslovenski kongres o ishrani u Ohridu sa temom „Ishrana stanovništva u sadašnjoj i narednoj etapi razvoja Jugoslavije” pod pokroviteljstvom Saboranja na SR Makedonija i Izvršnog veća na SR Makedonija, a u prisustvu preko 500 učesnika. Kongres je bio posvećen savremenim problemima proizvodnje, higijene i kvaliteta namirnica. Tokom kongresa podneto je osam glavnih referata na plenarnom zasedanju i 270 referata u četiri sekcije (Ishrana i zdravlje; Higijena i kvalitet namirnica; Savremeni problemi proizvodnje namirnica

i Ekonomika ishrane) kao i diskusija za okruglim stolom u kojima su obrađene predhodno pomenute teme. **V** jugoslovenski kongres je održan u Sarajevu od 25. do 27. oktobra 1978. godine pod pokroviteljstvom Privredne komore Bosne i Hercegovine. Osnovna tema kongresa bila je „*Ishrana faktor zdravlja, radne i odbrambene sposobnosti stanovništva*“. Ovom naučnom skupu prisustvovala su 573 stručnjaka iz cele zemlje, a podneto je 304 referata naučne i stručne sadržine [10]. Pod pokroviteljstvom Savezne konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije naš Savez je sa Društvom za unapređenje ishrane naroda Vojvodine organizovao **VI** kongres o ishrani naroda Jugoslavije, u Novom Sadu 29. i 30. septembra i 1. i 2. oktobra 1982. godine. Glavna tema kongresa bila je „*Stanje i tendencije u ishrani stanovništva Jugoslavije*“. Veliki broj učesnika ovog kongresa pratio je izlaganja deset plenarnih referata i prateće koreferate i saopštenja održanih u sedam sekcija, tri simpozijuma i dva okrugla stola. **VII** kongres o ishrani naroda Jugoslavije održan je od 22. do 25. oktobra 1986. godine u Budvi, Crna Gora, pod pokroviteljstvom Privredne komore Jugoslavije a u organizaciji Saveza društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije i Društva za unapređenje ishrane naroda Crne Gore. Glavna tema kongresa bila je „*Ishrana stanovništva u uslovima ekonomske stabilizacije*“, a rad je pored šest plenarnih referata organizovan u devet sekcija sa velikim brojem referata u svakoj sekciji.

Možda najmasovniji, poslednji zajednički jugoslovenski kongres o ishrani u organizaciji Saveza društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije bio je **VIII** kongres održan u Beogradu od 16. do 19. oktobra 1990. godine pod pokroviteljstvom Saveznog izvršnog veća. Glavna tema kongresa bila je „*Hrana, ishrana i zdravlje-stvarnost i budućnost*“. Preko 800 učesnika pratilo je rad kongresa na kome je izloženo osam plenarnih referata, organizovan rad petnaest sekcija kao i okrugli sto sa intrigantnom temom „*Kritički osvrt na makrobiotičku ishranu*“.

Ovom prilikom **napominjem** da su osnivači Društva (prof. V. Crnčević, general Vračarić, prof. B. Simić, dr Vera Atanacković...) insistirali da budem predsednik ovog velikog Kongresa uz napomenu da nadalje pratim rad Društva, organizujem skupove, pratim izdavačku delatnost, pomažem maksimalno na održavanju proklamovanih ciljeva, učestvujem u omasovljavanju Društva i prijemu novih kvalitetnih, stručnih kadrova koji će uz prihvatanje osnovnih ciljeva doneti nove ideje i novu energiju. Trudila sam se da do današnjih dana ispoštujem obećanje dato našim osnivačima Društva.

Posle raspada SFRJ dogovoreno je da se zadrži kontinuitet u organizaciji kongresa te da se naredni kongres održi u Crnoj Gori. Zbog sveukupne političke i ekonomske situacije, posle šest godina održan je **IX** kongres u organizaciji Jugoslovenskog društva za ishranu u Kotoru od 16. do 19. Oktobra 1996. godine pod pokroviteljstvom Savezne vlade SR Jugoslavije. Moto Kongresa bio je „*Hrana, izvor života i zdravlja*“. U okviru šest glavnih tema saopšten je veliki broj koreferata i organizovano sedam tematskih okruglih stolova. Rad kongresa pratilo je oko 450 učesnika.

Naredni **X** kongres o ishrani sa međunarodnim učešćem organizovalo je Jugoslovensko društvo za ishranu od 16. do 19. oktobra 2002. godine u Beogradu

u saradnji sa Poljoprivrednim fakultetom iz Beograda a pod pokroviteljstvom Savezne vlade SR Jugoslavije. Tokom kongresa čiji je moto bio „*Hrana i ishrana za budućnost*“ održano je sedam plenarnih predavanja, a veliki broj radova sa ukupno 300 autora i koautora saopšteno je u 12 sekcija. Na jednom mestu su se okupili autoriteti iz svih relevantnih oblasti, kako bi se sagledali svi značajni segmenti ove multidisciplinarne oblasti. Pored 500 učesnika iz naše zemlje koji su pratili saopštenja, ali i aktivno učestvovali u radu kongresa značajno je istaći prisustvo kolega iz 11 drugih zemalja, a posebno svetski poznate stručnjake (predstavni FENS-a i IUNS-a; Antonia Trichopoulou, Francesco Branca, Claus Leitzman, Arne Oshaug...) koji su održali plenarna predavanja i saopstili našem auditorijumu sve najnovije podatke i preporuke u ishrani. Nije od manjeg značaja istaći organizovanje okruglih stolova sa specifičnim temama, koji su bili dobro posećeni i privukli ne samo stručnu već i medijsku pažnju.

XI kongres o ishrani sa međunarodnim učešćem organizovalo je Jugoslovensko društvo za ishranu od 15. do 18. oktobra 2008. godine u Beogradu pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja RS i veliku finansijsku podršku Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj RS i svesrdnu pomoć Poljoprivrednog i Farmaceutskog fakulteta u Beogradu i Tehnološkog fakulteta u Novom Sadu, ustanova koje se decenijama bave ovom problematikom. Tokom kongresa čiji je moto bio „*Hrana i ishrana- novi izazovi*“ održano je šest plenarnih predavanja i saopšteno 129 radova u 14 sekcija sa ukupno 300 autora i koautora, i to u oblastima ishrane različitih populacionih grupa, proizvodnje, sastava, kvaliteta i zdravstvene bezbednosti hrane, ali i mnogih aktuelnih tema u vezi sa funkcionalnom hranom, vodom za piće, ekologijom, raznim oboljenjima vezanim za nepravilnu ishranu, ambalažu kao i tri okrugla stola. Kongresu je prisustvovalo oko 350 učesnika od kojih znatan broj iz zemalja bivše SFRJ ali i stranih zemalja (Francuska, USA) **XII** kongres o ishrani sa temom „*Ishranom do zdravlja u 21. Veku*“ održan je od 31. oktobra do 03. novembra 2012. godine u Beogradu.uz svesrdnu pomoć Farmaceutskog i Poljoprivrednog fakulteta u Beogradu i Tehnološkog fakulteta u Novom Sadu. Kongresu je prisustvovalo oko 350 učesnika. Održano je 7 plenarnih predavanja i saopšteno 73 rada u 12 sekcija sa ukupno 230 autora i koautora. U okviru 5 okruglih stolova istaknut je značaj obeležavanja hrane, uvođenje evropskih projekata u oblast hrane i ishrane, bezglutenska ishrana, dojenje...

XIII Međunarodni kongres o ishrani održan je 26-28. oktobra 2016. godine u Beogradu pod pokroviteljstvom FENS-a. Moto kongresa bio je „*Food and Nutrition- A Roadmap to Better Health*“. (Izveštaj u časopisu „*Hrana i ishrana*“). Četiri kongresa (**VIII, IX, X i XI**) održani su u oktobru u vreme obeležavanja svetkog dana hrane koji je ustanovljen 1979. godine na Konferenciji Organizacije Ujedinjenih nacija za ishranu i poljoprivredu (FAO) sa ciljem da se probudi svest ljudi o problemu hrane u svetu i da se pojača solidarnost u borbi protiv gladi, neishranjenosti i siromaštva. Generalna skupština je podržala 1980. godine ideju da se ovaj dan obeležava, imajući u vidu činjenicu da je „*Hrana uslov ljudskog opstanka i blagostanja i osnovna ljudska potreba*“, kako je Rezolucijom 35/70 označeno.

Simpozijumi

Savez društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije održao je svoj prvi simpozijum o brašnu i hlebu kao izvorima vitamina 1959. godine u Beogradu. Pored glavnog referata „*Problem hleba sa gledišta higijene i zdravstvene kontrole proizvodnje i prometa*” izloženo je još šest stručnih referata. Značaj ovih namirnica u ishrani ljudi inicirao je i usvajanje amblema Društva klas pšenice po uzoru na Svetsku uniju nutricionista. Prvi jugoslovenski simpozijum o radioaktivnoj kontaminaciji i dekontaminaciji hrane i vode održan je u saradnji sa Saveznom komisijom za nuklearnu energiju. Simpozijum o uticaju životinjskih i biljnih masti na zdravlje ljudi održan je u saradnji sa Udruženjem uljarske industrije Jugoslavije 20. januara 1961. godine u Beogradu.

Društvo za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije organizovalo je i održalo I jugoslovenski simpozijum, sa temom „*Soja kao ljudska hrana*” juna 1962. godine.

U okviru 31. Međunarodnog poljoprivrednog sajma u Novom Sadu Društvo za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije uz pomoć Saveznog izvršnog veća od 9. do 13. maja 1964. godine organizovalo je izložbu i Simpozijum o „*Ishran naroda Jugoslavije*”. Na osnovu podnetih referata i diskusije da bez obzira na dovoljni kalorijski unos struktura ishrane nije zadovoljavajuća, posebno u pogledu nedovoljnog unosa animalnih belančevina i protektivnih supstancija. Zbog toga se predlaže donošenje mera koje će povećati proizvodnju i potrošnju mesa, mleka i mlečnih proizvoda, voća i povrća. Društvo za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije je organizovalo 10. i 11. maja 1965. godine u Novom Sadu I jugoslovenski simpozijum o pesticidima sa temom „*Uloga pesticida u poljoprivredi i ishrani*”.

Prvi Vojvođanski simpozijum „*Ishrana i ishranjenost dece*” održan je u organizaciji Pokrajinskog odbora SAP Vojvodine i Društva za unapređenje ishrane naroda SR Srbije, a u saradnji sa pedijatrijskom sekcijom SLD SAP Vojvodine 11. 12 i 13. novembra 1971. godine u Novom Sadu. U organizaciji Međuakademijskog odbora za ispitivanje ishrane stanovništva 19. i 20. oktobra 1970. godine u Sarajevu je održan simpozijum o naučno-istraživačkom radu na polju ishrane stanovništva.

Simpozijum „*Društvena prehrana*” koji je održan u Zagrebu od 24. do 26. januara 1977. Godine u okviru I sastanka prehranbenih tehnologa, biotehnologa i nutricionista Hrvatske organizovan je u sekcijama a obrađivao je probleme iz oblasti: prehrane omladine (predškolske, školske, studenata), industrijskih radnika, bolesnika, dijetetike, te probleme u vezi sa rastom i razvojem djece i omladine.

Simpozijum: „*Ishrana stanovništva u opštenarodnoj odbrani*” održan je tokom V jugoslovenskog kongresa o ishrani u Sarajevu od 25 do 27. oktobra 1978.

Udruženje društava za marketing SAP Vojvodine i Savez društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije organizovali su simpozijum „*Marketing hrane u funkciji unapređenja ishrane*”, 4. i 5. aprila 1985. godine u Somboru.

Srpska akademija nauka i umetnosti organizovala je simpozijum o selenu 12. do 15. maja 1991. godine u Beogradu u kome su aktivno učestvovali i članovi našeg Društva.

SEMINARI

Društvo za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije organizovalo je nekoliko seminara: U Novom Sadu je 19. i 20. maja 1966. godine održan Jugoslovenski seminar „*Primena pesticida i raticida u poljoprivredi i zdravstvenoj zaštiti pri njihovoj upotrebi*”. Društvo za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije organizovalo je Prvi stručni obrazovni seminar sa temom „*Društvena ishrana radnika u Jugoslaviji*” koji je održan u Opatiji od 10. do 14. marta 1975. godine pod pokroviteljstvom Saveza sindikata Jugoslavije a u saradnji sa Zavodom za ekonomiku domaćinstva SR Srbije.

Savez društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije, Republička zajednica dečije zaštite SRS s pokrajinskim zajednicama SAP Vojvodine i SAP Kosova i Zavod za ekonomiku domaćinstva SRS, organizovali su novembra 1975. godine u Niškoj Banji dva stručno-obrazovna seminara: „*Društvena ishrana dece u predškolskim ustanovama*” i „*Društvena ishrana dece u školskim kuhinjama*”. Zaključke i predloge ovih seminara usvojila je Skupština Republičke zajednice dečije zaštite SRS.

Sekcija nutricionista-dijetetičara Društva za unapređenje ishrane naroda SR Srbije, organizovala je od 7. do 10. aprila 1976. Godine u Mataruškoj Banji stručno-obrazovni seminar „*Savremena društvena ishrana*”.

Nizom seminara Društvo je pratilo savremene tokove i potrebe našeg stanovništva, tako da je organizovalo seminar „*Problemi ishrane starih ljudi*” 1982; „*Ishrana i stanje zdravlja dece i omladine*” 21. i 22. septembra 1992. godine u Beogradu; „*Digestivne bolesti u gerijatriji*” 17. i 18. aprila 1997. godine u KBC „Zvezara”, Beograd; „*Ishrana u prevenciji i terapiji specifičnih stanja i oboljenja*” u martu 1998. godine u Institutu za zaštitu zdravlja Srbije „*dr Milan Jovanović-Batut*”; seminar „*Hemijski zagađivači i aditivi u namirnicama*” u saradnji sa Farmaceutskim fakultetom u Beogradu.

U okviru stručnog skupa **Susreti nutricionista** održano je 22 tematskih seminara.

Savez društava za unapređenje ishrane naroda SR Srbije u saradnji sa Poljoprivrednim fakultetom održao je stručni skup „*Zagađenost hrane i njen uticaj na zdravlje*”, 1991. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu. U saradnji sa Zadružnim savezom Srbije održan je seminar „*Ishrana u uslovima ekonomske blokade*” 23. decembra 1992. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu.

U okviru **3. decembarskih susreta nutricionista** Jugoslovensko društvo za ishranu i Zadružni savez Srbije organizovali su stručni skup sa temom „*Novi izvori hrane, mogućnost opstanka i očuvanja zdravlja ljudi*”, 23. decembra 1993. godine u Klubu VJ, Beograd. Jugoslovensko društvo za ishranu u saradnji sa Ministarstvom prosvete, zdravlja i poljoprivrede organizovalo je **4. susreta nutricionista** „*Aktuelni problemi kolektivne ishrane dece*” 16. decembra 1994. godine, Klub VJ, Beograd.

Jugoslovensko društvo za ishranu u saradnji sa Institutom za zaštitu zdravlja Srbije „*dr Milan Jovanović-Batut*” u okviru stručne konferencije „*Batutovi dani*” organizovalo je jednu od tema „*Ishrana izbeglog i prognanog stanovništva*” 14. decembra

1995. godine, „Medifarm“, Beograd. Jugoslovensko društvo za ishranu je organizovalo **6. tradicionalne susrete nutricionista** „Iskustva u primeni normativa u organizovanoj ishrani“ 19. aprila 1996. godine, Klub VJ, Beograd.

Pod pokroviteljstvom Ministarstva za zdravlje RS Jugoslovensko društvo za ishranu organizovalo je **7. susrete nutricionista** u okviru seminara „Hrana i zdravlje“ sa temom „Mikrobiološki i parazitološki aspekti u proizvodnji i prometu namirnica“ 17. decembra 1997. godine Klub VJ, Beograd.

U okviru **8. susreta nutricionista** održanih 22. decembra 1998. godine u hotelu Hyatt pod pokroviteljstvom Saveznog ministarstva za razvoj, nauku i životnu sredinu Jugoslovensko društvo za ishranu organizovalo je skup „Primena ISOstandarda u proizvodnji i prometu hrane“.

Jugoslovensko društvo za ishranu pod pokroviteljstvom Saveznog ministarstva za razvoj, nauku i životnu sredinu organizovalo je 17. decembra 1999. godine u Višoj medicinskoj školi (VMS) u Zemunu **9. susrete nutricionista** sa temom „Snabdevenost tržišta namirnicama i njihov uticaj na kvalitet ishrane“.

Seminar „Hrana bazirana na genetički modifikovanim organizmima-GMO“ je održan 16. maja 2001. godine u VMS, Zemun, pod pokroviteljstvom Saveznog sekretarijata za razvoj i nauku i u saradnji sa odgovarajućim institucijama. Ovaj seminar je održan u okviru **10. jubilarnih susreta nutricionista**.

Jugoslovensko društvo za ishranu pod pokroviteljstvom Saveznog sekretarijata za razvoj i nauku i u saradnji sa odgovarajućim institucijama organizovalo je Seminar „Funkcionalna hrana“ 16. maja 2002. godine u VMS, Zemun u okviru **11. susreta nutricionista**.

Jugoslovensko društvo za ishranu u saradnji sa Institutom za zaštitu zdravlja Srbije „dr Milan Jovanović-Batut“, Medicinskim, Farmaceutskim i Poljoprivrednim fakultetom u Beogradu organizovalo je **12. susrete nutricionista** 16. oktobra 2003. godine „Masti u ishrani ljudi“.

Jugoslovensko društvo za ishranu pod pokroviteljstvom Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu-Republička direkcija za vode organizovalo je u okviru **13. susreta nutricionista** 22. decembra 2004. godine u „Medifarmu“, Beograd Seminar „Voda za piće, značaj, zdravstvena ispravnost i kvalitet“.

Jugoslovensko društvo za ishranu pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja Republike Srbije organizovalo je u okviru **14. Susreta nutricionista** 22. decembra 2005. godine u „Medifarmu“, Bačvanska bb, Beograd Seminar „Ishrana i zdravlje predškolske dece“.

Jugoslovensko društvo za ishranu u saradnji sa Udruženjem mineralnih voda organizuje **15. susrete nutricionista** 14. decembra 2006. godine u „Medifarmu“, Beograd, sa temom „Kvalitet flaširanih mineralnih voda“.

Jugoslovensko društvo za ishranu pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja Republike Srbije organizovalo je u okviru **16. Susreta nutricionista** 14.

decembra 2007. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu seminar „Ishrana i fizička aktivnost“.

Društvo za ishranu Srbije pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja i uz podršku Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj Srbije organizovalo je **17. susrete nutricionista** 11. juna 2009. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu seminar „Zdravstvena ispravnost namirnica u Srbiji“.

Društvo za ishranu Srbije u okviru **18. susreta nutricionista** organizovalo je 28. juna 2010. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu kurs sa temom „Biološki sastojci hrane u zaštiti zdravlja“ uz akreditaciju Zdravstvenog saveta Ministarstva zdravlja RS.

Društvo za ishranu Srbije u okviru **19. susreta nutricionista** organizovalo je 24. juna 2011. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu kurs sa temom „Novi trendovi u ishrani“ uz akreditaciju Zdravstvenog saveta Ministarstva zdravlja RS.

Društvo za ishranu Srbije u okviru **20. susreta nutricionista** organizovalo je 25. juna 2013. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu kurs sa temom „Novi trendovi u ishrani“ uz akreditaciju Zdravstvenog saveta Ministarstva zdravlja RS.

Društvo za ishranu Srbije u okviru **21. susreta nutricionista** organizovalo je 03. oktobra 2014. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu kurs sa temom „Novi trendovi u ishrani“ uz akreditaciju Zdravstvenog saveta Ministarstva zdravlja RS.

Društvo za ishranu Srbije u okviru **22. susreta nutricionista** organizovalo je 03. juna 2015. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Zemunu kurs sa temom „Novi trendovi u ishrani“ uz akreditaciju Zdravstvenog saveta Ministarstva zdravlja RS.

SAVETOVANJA

U vreme održavanja Godišnje skupštine Društva za unapređenje ishrane naroda (nutricionista) Jugoslavije 19. i 20. januara 1961. godine organizovano je i održano Prvo jugoslovensko savetovanje o ishrani dece i industrijskoj proizvodnji dečje hrane. Naredno savetovanje posvećeno je industrijski proizvedenoj specijalnoj hrani za decu, a održano je 1962. godine na Beogradu; Savetovanje o ishrani i zdravstvenoj zaštiti majke i deteta na selu u SR Srbiji 1963. godine u Beogradu; Savetovanje o aktuelnim problemima proizvodnje i snabdevanja mlekom 1963. godine u Beogradu; Savetovanje o nepravilnoj i nedovoljnoj ishrani na Kosovu i u Metohiji održano je 1963. godine sa posebnim osvrtom na pelagru koja se u tim našim krajevima javljala u endemskoepidemijskom vidu; Savetovanje sa temom: „O problemima proizvodnje brašna, hleba i peciva“ održano je 1963. godine u Novom Sadu; Savetovanje sa temom „Dosadašnja iskustva u izgradnji i eksploataciji hladnjača i smernice za dalji razvoj“ održano je 1963. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Beogradu; Savetovanje sa temom: „Obezbeđenje pravilne ishrane u ugostiteljstvu i turizmu“ održano je 1964. godine u Ljubljani; Društvo za unapređenje ishrane Zrenjanina u saradnji sa drugim centrima organizovalo je savetovanje „Stanje dopunskog obroka u školama u Zrenjaninu“. 1964. godine; U Zagrebu je 1965. godine održano Savetovanje o dječjoj prehrani; Društvo za unapređenje

ishrane naroda Jugoslavije je održalo savetovanje „Organizacija ishrane stanovništva u masovnim nesrećama” 5. i 6. Novembra 1965. godine u Skoplju povodom katastrofalnog zemljotresa u Skoplju, velikih katastrofalnih poplava u Povardarju, Posavini, Podravini i Bačkoj (1963-1965) smatrajući da pravilna ishrana može biti od velike pomoći ugroženom stanovništvu; Društvo za unapređenje ishrane naroda SR Srbije održalo je 1967. godine u Novom Sadu Savetovanje: „Značaj mleka i mlečnih proizvoda u ishrani, tehničkih i tehnoloških problema proizvodnje, prerade i plasmana mleka”; U okviru Sajma voća, povrća i prerađevina u Novom Sadu je 1967. godine održano Savetovanje o krompiru kao hrani i industrijskoj sirovini; Društvo za unapređenje ishrane naroda SR Srbije organizovalo je u 1971. godini u Novom Sadu Savetovanje „Problemi dopune i supstitucije animalnih namirnica biljnim sa nutricionističkog, ekonomskog i tehničkog aspekta”; u Zemunu u VPŠ za ED je 1972. godine održano Savetovanje: „Mesto i uloga diplomiranih nutricionista-dijetetičara u SR Srbiji”; Društvo za unapređenje ishrane naroda SRS u saradnji sa Jugoslovenskim institutom za prehrambenu industriju, Farmaceutskim društvom SR Srbije i drugim društvima organizovalo je 1972. godine Savetovanje o kontroli namirnica i predlozima dopuna i korekcija postojećih zakonskih propisa o kvalitetu namirnica; Društvo za unapređenje ishrane naroda SR Srbije u saradnji sa Društvom za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije, Tehnološkim fakultetom u Novom Sadu i drugim naučnim i stručnim organizacijama organizovalo je 1973. godine u Novom Sadu Savetovanje „Kontaminacija hrane i mere sprečavanja”; Društvo za unapređenje ishrane naroda SR Srbije, pod pokroviteljstvom Industrije mesa Carnex iz Vrbasa organizovalo je 1976. godine na Veterinarskom fakultetu u Beogradu Jugoslovensko savetovanje „Proteini hrane”; Republičko savetovanje o zdravstvenoj ispravnosti prehrambenih proizvoda održano je 1977. godine u Tetovu, Makedonija; I savetovanje Društva za unapređenje prehrane naroda Slavonije i Baranje održano je 1978. godine u Osijeku. Savetovanje je posvećeno primjeni zakonskih propisa u proizvodnji i prometu prehrambenih proizvoda, proizvodnji i značaju dijetnih proizvoda i upotrebi aditiva u prehrambenoj industriji; Savetovanje „Otpadni materijali prehrambene industrije kao sekundarne sirovine” održano je 1983. godine u Novom Sadu; Savez društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije sa svojim članicama republičkim i pokrajinskim savezima i društvima uz saradnju sa Savezom za socijalističko vaspitanje i zaštitu dece Jugoslavije i Srbije organizovao je 1981. godine Savetovanje „Pravilna ishrana zdravo dete” u okviru Novosadskog sajma, što je bila praksa svake druge godine; U organizaciji Više pedagoške škole za ekonomiku domaćinstva, Zemun i Saveza društava za unapređenje ishrane naroda Srbije organizovano je Savetovanje „Masovna ishrana u savremenim uslovima” 1985. godine u Nišu; U organizaciji Savez društava za unapređenje ishrane naroda Srbije održano je **I** „Savetovanje proizvođača zdravstveno bezbedne hrane” 1992. godine u Risnu, Crna Gora dok je **II** savetovanje održano 1995. godine na Zlatiboru; Savez društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije organizovao je Savetovanje „Problemi obezbeđivanja osnovnih prehrambenih proizvoda i kupovne moći potrošača u uslovima drastičnog delovanja blokade” 1993. godine u Beogradu.

STRUČNI SASTANCI

Prvi stručni sastanak posvećen je problemu gojaznosti i održan je 1970. godine u Novom Sadu u organizaciji Društvo za unapređenje ishrane naroda SR Srbije. Društvo za unapređenje prehrane naroda SR Hrvatske organizovalo je nekoliko stručnih sastanaka u Zagrebu: **I** sastanak prehrambenih tehnologa, biotehnologa i nutricionista Hrvatske održan je 1977. godine, **II** sastanak 1979. godine a **III** sastanak 1982. godine.

SARADNJA U ZEMLJI I INOSTRANSTVU

Veliki broj naših članova učestvovao je na međunarodnim skupovima gde su njihovi radovi bili zapaženi, štampani i citirani u svetskim publikacijama. Posebno se može istaći saradnja sa IUNS-om (International Union of Nutritional Sciences) i FENS-om (Federation of European Nutritional Societies), svetskim organizacijama koje su posebno značajne i zbog našeg dugogodišnjeg članstva i aktivnog učestvovanja u radu. Naime, prisustvo delegiranih pojedinih članova Saveza na kongresima o ishrani u inostranstvu, na sastancima FAO, kao i razmena časopisa „Hrana i ishrana” sa inostranim stručnim institucijama, doprineli su da se Savez učlani u Međunarodnu uniju nutricionista (IUNS) 1967. godine. Aktivnost našeg Saveza ocenjena je kao uspešna, pa je u jednom mandatu predsednik Saveza prof. dr Ratko Buzina bio i predsednik IUNS-a.

Kongresi u organizaciji IUNS-a održavaju se svake četvrte godine na drugom kontinentu, tako da je XVIII održan u Durbanu, Afrika, dok se XIX međunarodni kongres o ishrani održao u Bankoku, Tajland, 2009. godine [11]. A XX međunarodni kongres o ishrani održan je u Granadi, Španija, 2013. godine.

Rukovodstvo IUNS-a je pokazalo koliko ceni naše Društvo za ishranu kao članicu pa je dalo *akreditaciju* predsedniku Društva, prof. dr Petrici Ružić da njihov program i projekte zastupa na **European Regional Meeting of World Health Organization** održanom septembra 2007. godine u Beogradu. Tada sam pred 50 ministara zdravlja iz Evrope ali i prekomorskih zemalja u 5-to minutnom govoru pored IUNS-a predstavila i naše Društvo. Verovatno je to bio i jedan od razloga što je na Skupštini IUNS-a 2009. u Bankoku bez diskusije odmah prihvaćeno da Društvo za ishranu Srbije nasleđuje Jugoslovensko društvo za ishranu.

No, nemamo isto takva pozitivna iskustva sa nekim od rukovodstva FENS-a. Naime na Skupštini FENS-a tokom 8. Konferencije u Beču, 2005. godine predsednik FENS-a (istovremeno predsednik „Clinical Nutrition”, Austria) je tražio da napustim Skupštinu uz brisanje našeg članstva. Razlog: „Rekao je da nas ne priznaju ni UN pa neće ni on”. Oštro sam se usprotivila i uz podršku Antonije Trichopolou (predhodne predsednice FENS-a), kolege iz Španije, Poljske, Slovenije (Maruša Pavčić) zadržali smo članstvo tako da smo posebno pozvani i bili uvaženi tokom 9. Konferencije u Lilihameru, Norveška održanom 17-19. Juna 1999. godine neposredno posle bombardovanja Jugoslavije.

Bez obzira na to naši stručnjaci kao i predstavnici našeg Saveza su prisustvovali konferencijama koje organizuje FENS svake četvrte godine u drugoj evropskoj zemlji - članici ove stručne i naučne asocijacije. 10. konferencija je održana u Parizu 2007.

godine, 11. konferencija održana je 2011. godine u Madridu, Španija a poslednja 12. konferencija održana je u Berlinu, Nemačka.

Članovi našeg Društva prisustvovali su stručnim skupovima u zemlji i inostranstvu i svoja bogata iskustva su prenosili i primenjivali u sredinama gde su živeli i radili. Pri tom treba istaći dobru saradnju sa svim fakultetima u zemlji, posebno fakultetima koji su se bavili problemima hrane i ishrane.

PRIZNANJA POJEDINCIMA, USTANOVAMA, PREDUZEĆIMA

Za svoj doprinos u rešavanju aktuelnih problema iz oblasti proizvodnje, prerade i obezbeđenja zdravstveno bezbedne hrane, unapređenja porodične i raznih vidova kolektivne ishrane, obrazovanja kadrova i propagiranja racionalne ishrane Savez društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije je 1981. godine za dvadeset pet godina (25) postojanja i rada odlikovan ukazom Predsedništva SFRJ Ordenom zasluge za narod sa srebrnim zracima.

Članovi Saveza su istim povodom takođe odlikovani. Društvo, odnosno Savez je dodeljivao priznanja svojim članovima (počasni i zaslužni) ali i proizvođačima hrane, zaslužnim medijima koji su u kontinuitetu pratili rad društva i saopštavali zaključke sa stručnih skupova, ali i državnim i drugim institucijama koje su na razne načine pomagale aktivnosti Društva [10].

NOVE MOGUĆNOSTI

Jedan od važnih ciljeva Društva, odnosno njegovih članova je da na osnovu podataka dobijenih istraživanjem u svim oblastima koje se odnose na hranu, ishranu i zdravlje daju smernice i neposredno učestvuju u donošenju novih pravaca razvoja proizvodnje hrane, uvođenja novih tehnologija i unapređenja zdravlja stanovništva.

Na osnovu podataka evropskog Regionalnog biroa WHO iz Kopenhagena iz 2007. godine može se zaključiti da je stanje ishrane stanovništva u većini zemalja zabrinjavajuće. Naime, ishranu u Evropi karakteriše nedovoljan unos voća i povrća, preterani unos masti, slatkih napitaka i alkoholnih pića i pored toga što veliki broj evropskih zemalja ima dugu istoriju politike javnog zdravlja i dobru praksu u promociji pravilne ishrane i zaštite tradicionalnih izvora hrane i načina pripremanja [12]. Naša zemlja ima dobre mogućnosti, pa se u doglednoj budućnosti mogu očekivati pozitivni trendovi i dobri rezultati. Međutim, za sprovođenje programa zacrtanih u dokumentima WHO i po evropskim standardima potrebni su obučeni zdravstveni stručnjaci. **The Second Action Plan** usvojen na 57. zasedanju Regionalnog komiteta SZO održanom u Beogradu od 17. do 20. septembra 2007. godine usmerava javni zdravstveni rad u oblasti ishrane, bezbedne i sigurne hrane povezano sa NCD (posebno gojaznost), deficitom mikronutrijenata i bolestima izazvanim hranom [13]. Svetska organizacija za ishranu (IUNS), a samim tim i DIS kao članica treba da sarađuju sa WHO i sprovodi pored ostalih i globalnu strategiju u oblasti ishrane i fizičke aktivnosti u cilju zaštite stanovništva od hroničnih nezaraznih bolesti [14,15].

Za uspeh zacrtanih programa neophodna je šira društvena akcija u kojoj treba da učestvuju svi relevantni faktori: Vladini sektori, javni zdravstveni sektor; sektor poljoprivrede, ribarstva i ishrane; obrazovne i sportske institucije; transport, dostava i planiranje distribucije hrane; sektor za rad i socijalnu politiku; istraživački sektor. Civilna društva i profesionalne mreže (profesionalne zdravstvene organizacije; savetodavne i potrošačke organizacije; sportske i rekreativne organizacije; unija trgovine). Ekonomski operateri (primarni proizvođači; prerađivači hrane; maloprodaja; snabdevači gotove hrane (caterers); mediji; objave i marketing; industrija lake hrane; javni transport). Međunarodni učesnici (EU putem svoje Evropske komisije; Evropski autoritet bezbedne hrane).

Mediji takođe imaju važnu ulogu da saopšte pravovremeno i pravu informaciju, da obrazuju i podižu svest ljudi u okruženju. Poštovanje i sprovođenje novih programa i projekata SZO može poslužiti budućim generacijama u njihovom radu [16] uz ranije poznate i prihvaćene preporuke [17].

ZAKLJUČAK

U svom bogatom višedecenijskom radu članovi Društva postigli su zapažene rezultate i pomogli u otklanjanju mnogih bolesti; u donošenju zakonskih propisa i pravilnika koji se odnose na zdravstvenu ispravnost namirnica; unapređenju društvene/kolektivne ishrane; obrazovanju kadrova, širenju i promovisanju principa pravilne ishrane i podizanju nivoa znanja i zdravlja stanovništva; bavili su se izdavanjem stručnih publikacija i sarađivali sa institucijama u zemlji i inostranstvu i bavili mnogim drugim aktivnostima, što narednim generacijama može da posluži kao putokaz i stimulans u radu.

NAPOMENA

Ovaj članak se delimično oslanja na tekst iz Monografije „50 godina društva za unapređenje ishrane naroda Srbije i Jugoslavije 1956-2006“. Navedene su i osnovne aktivnosti koje su pratile rad Društva u poslednjih 10 godina (2006-2016) kao i saradnja koju je Društvo imalo u kontaktima kako sa domaćim institucijama (fakultetima, institutima, ministarstvima i dr) ali i u saradnji sa međunarodnim organizacijama čije smo članice a pre svega sa IUNS-om i FENS-om.

Smatrali smo da je za čitaoce časopisa korisno da se upoznaju sa aktivnostima Društva u proteklih 60 godina. Monografija je izdata 2006. godine u Beogradu uz finansijsku podršku Ministarstva nauke i zaštite životne sredine. Glavni urednik bio je Milan Mirić. Pojedina poglavlja su napisali članovi Uređivačkog odbora: P. Ružić, S. Šobajić, I. Gajić, I. Leskošek-Čukalović i D. Božidarević.

BIBLIOGRAFIJA

1. Ružić P. Pregled organizacije Društva. Monografija, Beograd 2006; 5-14.
2. Crnčević V. Ciljevi i zadaci Društva za unapređenje ishrane naroda (nutricionista) Jugoslavije. Hrana i ishrana, 1960; 1(1):3-6.
3. Atanacković V. Dvadeset godina postojanja i rada Saveza društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije. Hrana i ishrana, 1981; 22 (7-10):155-68.
4. Gajić I. Ishrana i ishranjenost stanovništva. Monografija, Beograd 2006; 15-26.
5. Leskošek-Čukalović I. Tehnološki aspekti proizvodnje i prerade hrane. Monografija, Beograd 2006; 29-34.
6. Božidarević D. Ekonomski aspekti ishrane stanovništva. Monografija, Beograd 2006; 34-41.
7. Mirić M. Kvalitet, sastav i biološka vrednost namirnica. Monografija, Beograd 2006; 41-4.
8. Šobajić S. Zdravstvena ispravnost namirnica. Monografija, Beograd 2006; 44-8.
9. Milosavljević J. Hrana i ishrana u bibliografiji Jugoslavije. Hrana i ishrana, 1981; 22(1-2): 53-6.
10. Vračarić B. Dvadesetpet godina rada i postojanja Saveza društava za unapređenje ishrane naroda Jugoslavije. Hrana i ishrana, 1981; 22(11-12):275-80.
11. Uauy R, Galal O. IUNS Summary Report to the International Nutrition Community, Los Angeles, USA, 2008.
12. Branca F, Nikogosian H, Lobstein T. The challenge of obesity in the WHO European Region and the strategies for response. WHO, Copenhagen. 2007; 1-17, 47-8.
13. Second WHO European Action Plan for Food and Nutrition Policy 2007-2012. WHO, Regional Office for Europe, Beograd 2007; 1-16.
14. Diet, nutrition and prevention of chronic diseases. Report of a joint WHO/FAO expert consultation, Geneva. WHO, 2003 (WHO Technical Report Series, No. 916)/ http://whqlibdoc.who.int/trs/WHO_TRS916.pdf.
15. Ružić P. Ishrana i fizička aktivnost-iskustva, novi trendovi i preporuke. Hrana i ishrana, 2007; 48 (1-4):3-7.
16. *Steps to health* a European Framework to Promote Physical Activity for Health. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen 2007; 1-15.
17. Ružić P. Značaj namirnica u ishrani ljudi i moguće zamene. Hrana i ishrana, 2000; 40 (1-2): 89-101.

Nutrition society in the last 60-years and new possibilities

P. Ružić Serbian

Nutrition Society

Summary: *The purpose of the report was to publish the activities of this highly professional association and its results achieved in various conditions, as well as to influence the public opinion by mentioning unfavorable facts the Society has encountered during the decades of its activity. Further development and goals for promoting better nutrition were also included. The achievement of those purposes was possible due to the fact that the Society was joined by professionals of various fields (agronomists, technologists, doctors of veterinary and human medicine, economists, pharmacists, etc). They participated in numerous projects, patents, legislation on food quality and its implementation. Beside already mentioned activities, the Society continued publishing the Journal „Food and Nutrition“ (1960), conferences of nutritionists were organized, the congresses that used to be held every fourth year are now being organized on six-year- basis, i.e. 1990, 1996 and 2002. The 11th Congress is planned and realised in year 2008 (15-18. October), 12th (31. October-03. November 2012.) and last 13th (26.-28. October 2016.). Thanks to extraordinary efforts the Society managed to remain the member of FENS and IUNS. The Society was awarded numerous official tributes; the scientific and professional conferences have taken place under the patronage of the highest state departments, whose officials attended conferences, thus confirming the importance the Society ment for the country. The basic facts of the Society to public and help new generations in promoting food production, new technologies and improvement of public health according to the new programme and projects of WHO.*

Key words: society, organization, activity, newpossibilities.